

"OILA VA GENDER" ILMIY-TADQIQOT INSTITUTI

MARKAZIY OSIYODA JAMIYAT, GENDER VA OILA

xalqaro ilmiy jurnali

*Society, Gender and Family in
Central Asia*
international academic peer reviewed journal

*Общество, гендер и семья в
Центральной Азии*
международный научный рецензируемый журнал

2024/4 (13)

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasining 2021-yil 18-iyundagi 0996-sonli "Ommaviy axborot vositasi davlat ro'yxatidan o'tkazilganligi to'g'risida guvohnoma"si olingan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar RO'YXATI (2019)ga pedagogika, psixologiya, tarix va falsafa fanlari bo'yicha doktorlik dissertatsiyalari himoyasi uchun ilmiy maqolalar e'lon qilinishi mumkin bo'lgan jurnal sifatida ro'yxatga olingan.

DOI: 26739/2118-9998

ISSN 2049-3630

TOSHKENT

TAHRIR HAY'ATI RAISI:

EGAMBERDIYEVA Nodira Melibayevna (*Bosh muharrir*) – *pedagogika fanlari doktori, professor.*

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI:

NARBAYEVA Tanzila Kamalovna – *sotsiologiya fanlari doktori, professor.*
SAIDOVA Galina Karimovna – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*
SHOUMAROV G'ayrat Baxramovich – *psixologiya fanlari doktori, professor.*
ABDURAMANOV Xamid Xudaybergenovich (*Bosh muharrir o'rinbosari*) – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*
BEKMURADOV Adham Sharipovich – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*
MA'RUFOVA Gulnora Mahmudovna – *Oliy Majlis Senatining Xotin-qizlar va gender tenglik masalalari qo'mitasi a'zosi, senator.*
MUSURMANOVA Aynisa Musurmanovna – *pedagogika fanlari doktori, professor.*
RAHIMOVA Nigina Xayrullayevna – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*
SAIDOV Akmal Xolmatovich – *yuridik fanlari doktori, professor.*
YAKUBJANOVA Dilobar Batirovna – *pedagogika fanlari doktori, dotsent.*
TASHMUXAMEDOVA Diloram Gafurjanovna – *tibbiyot fanlari nomzodi.*
ZOXIDOV Azamat Azamjonovich – *iqtisodiyot fanlari doktori, professor.*
ZIYAYEV Azamad Xamidovich – *tarix fanlari doktori, professor.*
ABDUSAMATOV Xasanboy Usmonjon o'g'li – *psixologiya fanlari doktori.*
TO'RAQULOV Ulug'bek Xolbutayevich – *pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

ПРЕДСЕДАТЕЛЬ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Эгамбердиева Нодира Мелибаевна (*Главный редактор*) – *доктор педагогических наук, профессор.*

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОЙ КОЛЛЕГИИ:

Нарбаева Танзила Камаловна – *доктор социологических наук, профессор.*
Сандова Галина Каримовна – *доктор экономических наук, профессор.*
Шоумаров Гайрат Бахрамович – *доктор психологических наук, профессор.*
Абдураманов Хамид Худайbergenovich (*Заместитель главного редактора*) – *доктор экономических наук, профессор.*
Бекмуратов Адхам Шарипович – *доктор экономических наук, профессор.*
Маъруфова Гулнора Махмудовна – *сенатор, член Комитета Сената Олий Мажлиси по вопросам женщин и гендерного равенства.*
Мусурманова Айниса Мусурмановна – *доктор педагогических наук, профессор.*
Рахимова Нигина Хайруллаевна – *доктор экономических наук, профессор.*
Сандов Акмал Холматович – *доктор юридических наук, профессор.*
Якубжанова Дилобар Батировна – *доктор педагогических наук, доцент.*
Ташмухамедова Дилорам Гафуржановна – *кандидат медицинских наук.*
Зохилов Азамат Азамjonovich – *доктор экономических наук, профессор.*
Зияев Азамат Хамидович – *доктор исторических наук, профессор.*
Абдусаматов Хасанбой Усмонjon угли – *доктор психологических наук.*
Туракулов Улугбек Холбутаевич – *доктор философии педагогических наук (PhD)*

THE CHAIRMAN OF THE EDITORIAL BOARD:

Egamberdiyeva Nodira Melibayevna
(Editor-in-Chief) – Doctor of Pedagogical sciences, Professor.

MEMBERS OF THE EDITING BOARD:

Narbayeva Tanzila Kamalovna – *Doctor of Sociological sciences, Professor.*
Saidova Galina Karimovna – *Doctor of Economic sciences, Professor.*
Shoumarov Ghayrat Bakhramovich – *Doctor of Psychological sciences, Professor.*
Abduramanov Khamid Khudaybergenovich (*Deputy Editor-in-Chief*) – *Doctor of Economic sciences, Professor.*
Bekmuradov Adkham Sharipovich – *Doctor of Economic sciences, Professor.*
Marufova Gulnora Makhmudovna – *Senator, Member of the Senate Committee of the Oliy Majlis on Women and Gender Equality.*
Musurmanova Aynisa Musurmanovna – *Doctor of Pedagogical sciences, Professor.*
Rakhimova Nigina Khayrullayevna – *Doctor of Economic sciences, Professor.*
Saidov Akmal Kholmatovich – *Doctor of Juridical sciences, Professor.*
Yakubjanova Dilobar Batirovna – *Doctor of Pedagogical sciences, Associate Professor.*
Tashmukhammedova Diloram Ghafurjanovna – *Candidate of Medical sciences.*
Zokhidov Azamat Azamjonovich – *Doctor of Economic sciences, Professor.*
Ziyayev Azamad Khamidovich – *Doctor of Historical sciences, Professor.*
Abdusamatov Khasanboy Usmonjon ugli – *Doctor of Psychological Sciences.*
Torakulov Ulugbek Holbutayevich – *Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD)*

XALQARO TAHRIR HAY'ATI:

Doktor Rashmini Koparkar,
Rossiya va Markaziy Osiyoni o'rganish markazi dotsenti
Xalqaro tadqiqotlar maktabi,
Javoharlal Neru universiteti,
Nyu-Dehli, Hindiston

Artamonova Yekaterina Iosifovna,
Chelyabinsk davlat madaniyat instituti,
pedagogika fanlari doktori, professor

Doktor Priti Kesavan,
Texnologiya fakulteti boshlig'i,
London biznes va moliya maktabi,
Singapur

МЕЖДУНАРОДНАЯ РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ:

Доктор Рашмини Копаркар,
Доцент Центра исследований России и Центральной Азии,
Школа международных исследований,
Университет Джавахарлала Неру,
Нью-Дели, Индия

Артамонова Екатерина Иосифовна,
Челябинский государственный институт культуры,
доктор педагогических наук,
профессор

Доктор Прити Кесаван,
Руководитель Технологического факультета
Лондонская школа бизнеса и финансов, Сингапур

INTERNATIONAL EDITORIAL BOARD:

Dr. Rashmini Koparkar
Assistant Professor
Centre for Russian and Central Asian Studies
School of International Studies
Jawaharlal Nehru University
New Delhi, India

Artamonova Yekaterina Iosifovna
Chelyabinsk State Institute of Culture
Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor

Dr. Preethi Kesavan
Head, School of Technology
London School of Business and Finance, Singapore

SOTSILOGIYA

Zaitov E.X. O‘zbekistonda mahalla institutining mustaqillik yillaridagi rivojlanishi.....	4
Imomnazarov H.I. Yosh oilalarda ijtimoiy munosabatlar: muammolar va ularning yechimi	9
Usmonova R.M. Xotin-qizlarning norasmiy bandligini ijtimoiy jihatdan tadqiq etishdagi ilmiy yondashuvlar	15
Abdiraimova Sh.A. Uzoq umr ko‘ruvchilarga xizmat ko‘rsatish sohasini rivojlantirish yo‘nalishlari	22

OILA VA JAMIYAT

Saydivaliyeva X.X. “Ayollar huquqlari” va “gender tengligi” tushunchalari: o‘zaro munosabat va farqlar.....	29
Abdullaxo‘jayev A. Ibrat matbaachiligining vujudga kelishi va jadid g‘oyalarining yoyilishidagi ahamiyati.....	37
Xolmuratova M.M. O‘smirlarning pulga bo‘lgan munosabatida jamiyatning ijtimoiy-psixologik ta’siri.....	45
Hashimova G.I. Harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-huquqiy himoya qilishning faol shakllari va ijtimoiy-huquqiy himoyasi tizimi.....	50
Sattarova Sh.Q. Pedagoglar faoliyatida pozitiv fikrlashning ilmiy-nazariy asoslari	55

PSIXOLOGIYA

Mahkamova D.B. Xotin-qizlar professional ijtimoiy moslashuvining psixologik aspektlari.....	60
Ishonkulova N.I. Oilaviy munosabatlarda destruktiv nizolar namoyon bo‘lishining psixologik xususiyatlari	68
Askarova G. Development of coping behavior	73
Nazarova M.Y. Zo‘ravonlikka uchragan ayollarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari.....	77
Jumabekov Z.X. G‘arb faylasuflari qarashlarida hasad muammosining o‘rganilganlik holati.....	83
Sadullayeva J.I. Tadqiqotlarda ayollar migratsiyasining oilaviy munosabatlarga ta’siri o‘rganilganligi.....	90

PEDAGOGIKA

Mavlonov B.B. O‘smirlarning hushyorlik va ogohlik fazilatlarini rivojlanishida oiladagi tarbiya usullarining o‘rni.....	94
Nomozova O‘.A. Oilada er va xotin nutqidagi gender jihatlarining oilaviy munosabatlarga ta’siri	100
Qurbonova B.N. Mustaqil ta’lim jarayonida talabalarning ijodkorligini shakllantirish	105
Axmedova D.X. Interfaol ta’lim jarayonida rag‘batlantirishning gender yondashuvi va uning o‘ziga xos xususiyatlari.....	111
Yakubov O.T. Farzand tarbiyasida ota-onaning asosiy vazifalari va funksiyalari	119

ILMIY YANGILIKLAR VA TAHLILLAR

Abdulazizova N.B. Ayollarning pensiya ta’minoti masalasini yechish yo‘llari: ilg‘or tajriba va zamonaviy tendensiyalar.....	124
--	-----

Jumabekov Ziyovuddin Xazratqul o'g'li,
GulDPI "Pedagogika" kafedrasida stajyor-o'qituvchisi
Oila va gender ilmiy-tadqiqot instituti doktoranti
 e-mail: jumabekovziyovuddin795@gmail.com

G'ARB FAYLASUFLARI QARASHLARIDA HASAD MUAMMOSINING O'RGANILGANLIK HOLATI

Annotatsiya. Jahonda rivojlanish davrida oilalarning mustahkamligi va farovonligi har bir shaxsning ijtimoiy pozitsiyasiga hamda shaxs hamjamiyatining sog'lom rivojlanishining ijobiy pozitiv xislatlariga chambarchas bog'liq. Bu kabi ijobiy xislatlar shakllangan bir davrda bazi jamiyat a'zolarida bir qancha salbiy illatlar ham rivojlanib, namoyon bo'lmoqda. Bulardan biri – hasad hissidir. Bu kabi illatlarning oldini olishda jamoatchilikning ahamiyati juda katta. Zero, mahalla, oila va jamiyat – bu shaxs rivojlanishining asosiy maskanlaridir.

Tayanch so'zlar: oila, farzand, hasad, rivojlanish, oilaviy hamkorlik, ijtimoiy omil, psixologik muhit va ijtimoiy psixologik yondashuvlar.

Аннотация. В развивающемся мире прочность и благополучие семьи тесно связаны с социальным положением каждого человека и положительными аспектами здорового развития отдельного сообщества. В то же время при формировании таких положительных качеств, у некоторых членов общества развивается и ряд отрицательных пороков. Одним из таких чувств является зависть. Роль общества в предотвращении такого зла очень важна. Ибо махалла, семья и общество являются очагом личного развития.

Ключевые слова: семья, ребенок, зависть, развитие, семейное сотрудничество, социальный фактор, психологическая среда и социально-психологические подходы.

Annotation. In the developing world, the strength and well-being of the family are closely linked to the social status of each person and the positive aspects of the healthy development of a particular community. At the same time, with the formation of such positive qualities, some members of society also develop a number of negative vices. One of these feelings is envy. The role of society in preventing such evil is very important. Because mahalla, family and society are the center of personal development.

Keywords: family, child, envy, development, family cooperation, social factor, psychological environment and social psychological approaches.uch as suicide, harm to health, and damage to property are committed through the motive of envy.

Kirish. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 2909-son qarori e'lon qilindi¹. Mazkur Farmonda Oliy

ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish, mamlakatni ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning ustuvor vazifalaridan kelib chiqqan holda, kadrlar tayyorlash mazmunini tubdan qayta ko'rish, xalqaro standartlar darajasiga mos oliy ma'lumotli mutaxassislar tayyorlash uchun zarur sharoitlar yaratilishini ta'minlash shart sharoitlari keltirib o'tilgan.

¹ Sh.Mirziyoyev "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari". – Toshkent, 2017.

Hasad hozirgi davrda har bir shaxsga tasir ko'rsatuvchi xis kechinma ekanligi bilan xarakterlanmoqda. Hasad hissining namoyon bo'lish jihati hozirgi davrda rivojlanib bormoqda. Eng ko'p uchraydigan va namoyon bo'lish jihatlari oilada siblinglar o'rtasida kuzatilmoqda va bu bugungi rivojlanishdagi asosiy muammolar hisoblanadi. Oilada kelinlar o'rtasida ham bir-biriga nisbatan hasad hissini ko'plab uchratishimiz mumkin. Bunday jarayonlarni psixokorreksiya qilish bugungi kunning asosiy dolzarbligi hisoblanadi. "Hasadgo'ylar" o'zlarida bor narsaning ular uchun hech qanday ahamiyati yo'q. Asosiysi – qo'shnida bor. Va agar qo'shni ko'proq yoki yaxshiroq bo'lsa, unda hamma narsa... Bunday hasad bilan kurashish kerak. Bunday hasadni o'rganish va qanday psixologik muammolar va insoniy ehtiyojlar haqida gapirayotganini tushunishga harakat qilish kerakmi?

Faylasuflarning hasad haqidagi g'oyalarini tushuntirgan holda, biz juda boshqacha tarixiy davrlarda mutafakkirlar uning kuchli va halokatli boshlanishini qayd etishganini tushunamiz. Faylasuflar asarlarida hasad tuyg'usi inson borlig'i va bilishining asosiy shakliga shaxsning deformatsiyasiga olib keladigan, ijtimoiy munosabatlar tizimida ziddiyatlarni keltirib chiqaradigan maxsus ijtimoiy-psixologik hodisa sifatida qaraladi. Ta'kidlanishicha, hasad – bu boshqa odamlar bilan noqulay ijtimoiy taqqoslash natijasida paydo bo'lishi mumkin bo'lgan jirkanch tuyg'u.

Shunday qilib, hasad muammosini o'rganish bo'yicha tarixiy ekskursiya falsafiy tafakkurning butun rivoji davomida hasad hodisasiga, garchi talqinlari juda xilma-xil bo'lsa-da, unga e'tibor berilganligini ko'rsatadi.

Maqsad va uni asoslash. Albatta, hayotni osonlikcha boshdan kechirganlarning hasadni yengishini "omad" deb atash juda qiyin. Shuning uchun, umuman hasad qilmaslikning imkoni mavjud emas. Lekin nafaqat axloqiy va axloqiy me'yorlar jihatidan, balki bu tuyg'u, hissiyotlarning samarasizligi nuqtayi nazaridan ham doimo hasad qilish noto'g'ri. Ma'lumki, ezilgan his-tuyg'ular halokatli. Agar biz faqat vaqti-vaqti bilan, epizodik tarzda namoyon bo'ladigan hasad haqida gapiradigan bo'lsak, unda bunday hasad, albatta, halokatli emas. Misol uchun, bir qiz do'sti bilan uchrashdi va u undan ancha oldinlab ketganidan xabar topdi.

Qizimiz ham anchadan beri ozishni xohlardi, lekin u buning uddasidan hech chiqa olmadi. U hali ham dangasa edi, sport zaliga borishni kechiktirdi va hokazo. Va do'stini ko'rganida, u shunday deb o'yladi: "Ma'lum bo'lishicha, Svetlananing irodasi bor, lekin men unday emasmi?" Natijada hasad uni harakatga undadi – shunga qaramay, qiz sport zaliga yozildi va diyetaga qat'iy rioya qila boshladi². Misol tariqasida oladigan bo'lsak, bizning muhandis ham buni sinab ko'rishga qaror qildi va odatdagi ish yo'nalishini o'zgartirib, hamkasbidan ustun keldi. Uning rivojlanishi umumiy Yeropa musobaqasiga yuborildi va uning mukofoti hamkasbiga berilganidan oshib ketdi. Albatta, ishlar har doim ham yaxshi ketavermaydi. Ammo, aslida, ichki salohiyati va o'ziga ishonchi yuqori bo'lgan odamlar uchun hasadning epizodik namoyon bo'lishi ularni yangi yutuqlarga undagan vaziyatlar ham kuzatiladi. Bu yuqorida keltirilgan fikrlar barchasi hasad hissining insonga ta'siri misol tariqasida keltirib o'tilgan. Biz endi bugungi ilmiy ishimizda har bir oilada farzandlar o'rtasidagi kelishmovchiliklar hasad hissi orqali kelib chiqishi hamda uni korreksiya qilish tamoyillarini o'rganamiz. Bu muammolar hozirgi davrda dolzarb hisoblanib, bir qancha tadqiqotchi olimlar va professorlar tomonidan o'rganib kelinmoqda.

Arastu (Aristotel er. av. 384–322 yillar) Iskandar Zulqarnayinga o'z nasihatlarida shunday fikrlarni yozadi: "Sen xohlagan narsa boshqalarda bor bo'lsa, ularga hasad qilma va o'zing yoqirtmagan narsani o'zgalarga ravo ko'rma. O'z nafsingni o'tkinchi havaslardan tiygil, shahvatingga erk berma, qalbingdan hasadni chiqarib tashla. Istak-mayllaring va orzularingning chek-chegarasi bo'lsin. Zero, agar orzularingga keng yo'l ochib bersang, qalbing qattiqlashib, shafqatsiz bo'lishiga sabab bo'ladi va oxirat fikrini qilishga to'sqinlik etadi". Ushbu mulohazada Arastu hasad salbiy odat ekanini ta'kidlagan. Arastu insonlardagi orzu- ehtiyojning chek-chegarasi yo'qligini ko'p bora ta'kidlab, bu shaxsning jamiyatda ijtimoiylashuviga ta'sir etishini ko'rsatib bergan. "...o'z hissiyotlaringni mayda orzu-havaslarga ergashishiga odatlantirmagin, zero, ko'ngling ta'ma istab qoladi³. Juda ulkan maqsadlarga

² Адлер А. О нервическом характере. – Санкт-Петербург: Университетская книга, 1997. – 385 с.

³ Baykunosova G. O'smirlik davridagi yoshlarda hasad hissining namoyon bo'lish omillari. – Toshkent, 2019.

yetishsang ham shunday bo'ladi. Odatda, kundalik hayotingda kichik xato qilgach, beparvo bo'lmagil, zero, har bir xatoning ziyoni bordir. Agar sen kamchilingni yoqotib kichik xatolarni tugatsang, u seni katta xatolarga yetaklaydi". Bu yerda ham Arastu hasad jihatining salbiy jihatini yoritib, uning ahamiyatli jihatlari bo'lmasligini qayta-qayta ta'kidlagan. Aristotel olamdagi salbiy his-tuyg'ular orqali yuzaga chiquvchi hodisalarning sabablarini quyidagicha guruhlariga bo'ladi:

- 1) moddiy sabab yoki materiya;
- 2) hissiy sabab yoki aqliy;
- 3) oxirgi sabab maqsad.

Arastu qarashlarida hasad haqida quyidagicha yozilgan: "O'rta asrlar kelishi bilan hasad paydo bo'ldi, uning mavjudligi salbiy jarayonlarni ko'rsatadi, garchi unga qarshi harakatlar olib borishayotgan bo'lsalar-da. O'rta asrlarda hasad "shaxslarga xiyonat" deb hisoblangan. Xristianlar, biron-bir voqeani ko'rib, uni tan olishda cherkovlardan alohida hushyorlikni talab qildilar. Insonparvarlik va ma'rifat davrida mutafakkirlar yana charxlanadi.

Hasad kuzatiladigan yoshlar o'rtasida korreksion ishlarni amalga oshirish, ular o'rtasidagi munosabatni ijobiylashtirish asosiy maqsadlardan biri hisoblanadi. Biz bugungi ilmiy faoliyatimizda har bir hududda oilalardagi farzandlarning hasad yoki havas hissining qay darajada shakllanganini o'rganamiz. Biz bu tadqiqotlarni amalga oshirishda hasadni keltirib chiqaruvchi sabablarni bilishimiz kerak. G'arb faylasuflari qarashlarida hasadning bir necha sabablari bor. G'arb ulamolari mazkur sabablarni o'rganib chiqib, asosiylari oltita ekanini ta'kidlaganlar. Ularni qisqacha o'rganib chiqamiz:

1. Dushmanlik va yomon ko'rish. Bu hasadning eng kuchli sabablaridan biridir. Ikki kishi biror sababga ko'ra urishib qolishi va oralarida kelishmovchilik chiqib bir-birini yoqtirmay qolishi mumkin. G'azabi chiqqan odam o'zining dushmaniga nisbatan qalbida kek saqlab qolsa, u hasadga aylanadi⁴. Dushmaniga o'zi yetkaza olmagan zararni zamondan kuta boshlaydi. Agar dushmaniga biror yomonlik yetsa, xursand bo'ladi va Xudoning O'zi menga yomonlik qilgani uchun uni jazoladi, deydi. Mabodo dushmaniga ne'mat yetsa, uning maqsadiga teskari bo'lgani uchun xafa

⁴ Baykunusova G. O'smirlik davridagi yoshlarda hasad hissining namoyon bo'lish omillari. – Toshkent, 2019.

bo'ladi. Hasadi yana ham ziyoda bo'ladi. Mazkur ne'matning yomon ko'rgan odamidani ketishini istaydi va shu maqsadda ish ham olib boradi.

2. Ko'ra olmaslik. Ba'zi odamlarda boshqaning o'zidan ustun bo'lishini ko'ra olmaslik odati bo'ladi. Ana shu narsa ham hasadning sabablaridan biridir. Odatda, birovni o'zidan past sanab, uni odam o'rnida ko'rmay, nazar-pisand qilmay yurgan kimsa shunday bo'ladi. Doimo o'sha odam unga qaram bo'lishi va yalinib turishini istaydi. Birdan qarasa, haligi odamga ne'mat yetibdi. Hasadchining xayoli boshidan uchadi. O'zini qo'ygani joy topa olmay qoladi. Hasadi o'zini ko'rsatadi.

3. Kibr. Mutakabbir odamlar o'zidan past sanalgan kishilarni doimo masxara qilib, yerga urib, oldilarida maqtanib, sal narsaga kerilib yurgan bo'ladilar. Shuning uchun ulardan past odamlarga ne'mat yetganiga chiday olmay, hasad qilishga o'tadilar.

4. Maqsadiga erisholmay qolishdan qo'rqish. Bu holat bir maqsadga erishish uchun harakat qilayotgan shaxslar orasida bo'ladi. Ulardan biri ko'zlangan maqsadga erishish yo'lida ne'matga sazovor bo'lsa, boshqasi hasad qiladi. Qo'polroq misol keltiradigan bo'lsak, xuddi kundoshlarga o'xshagan bo'ladi.

5. Shuhratparastlik. Bunga ma'lum bir sohada tengi yo'q bo'lishni orzu qilgan shuhratparast kimsa misol bo'ladi. Agar unga dunyoning narigi burchagida senga teng keladigan odam chiqibdi, deyilsa, o'shaning yo'q bo'lishini orzu qiladi.

6. Odamlarga yaxshilikni ravo ko'rmaydigan tabiati buzuq shaxs hasadchi bo'ladi. O'ziga hech aloqasi bo'lmasa ham, birovga ne'mat yetishini ko'rolmaydi. O'z-o'zidan hasad qilaveradi⁵.

Hasad fenomeni uch darajada namoyon bo'ladi va xuddi shu tarzda o'z-o'zini hurmat qilish va shaxsning xulq-atvoriga ta'sir qiladi:

– ong darajasi – past pozitsiyani bilish, oddiy qabul qilinishi mumkin va og'ir noqulaylik tug'dirmaydi;

– hissiy tajriba darajasi – bunday vaziyat tufayli bezovtalanish, g'azablanish yoki g'azablanish, avto tajovuz, pastlik hissi, mag'rurlikning buzilishi va taqdirning adolatsizligi mumkin;

⁵ Мамедова Эльмира Мамедовна. "Феномен зависти: социальные и личностные основания". – Тверь, 2018.

– haqiqiy xatti-harakatlar darajasi – bu vayron qilish, hasad obyektini yo‘q qilish. Hasadgo‘ylik obyektini hasadgo‘ylar uchun muammo tug‘dirganlikda ayblash mumkin bo‘lgani kabi, tajovuz ham aniq mavzuga qaratilgan. Bu darajada hasad xatti-harakatlarning yetakchi motiviga aylanadi;

– hasad hissi boshqa narsadan kamchilik izlashga majbur qiladi;

– odam qanchalik hasad qilsa, shunchalik o‘z oqibatlarga, boshqalarda bor narsani ololmasligiga ishonadi⁶;

– hasadning namoyon bo‘lishini bizning “ego”ning qandaydir o‘yinlari deb hisoblash mumkin, agar u boshqa odam qandaydir tarzda bizni va boshqa odamning yutuqlarini chetlab o‘tsa, buzilgan deb o‘ylaymiz;

– taqqoslashlar, shundan so‘ng o‘zlarining pastligi, qadrsizligi, o‘tkazib yuborilgan imkoniyatlar va umumiy adolatsizlik hissi paydo bo‘ladi. O‘zining benuqsonligini saqlab qolish istagi, muvaffaqiyatsizlikni, o‘zini ko‘rishdan qo‘rqqan odam boshqalardan, ayniqsa, hasad qilganlardan kamchilik qidira boshlaydi. “Hasad bu boshqa odamlarning yutuqlari, muvaffaqiyatlariga, axloqiy-ma‘naviy qarashlariga nisbatan “dushmanlaracha”, yoqtirmagan holda munosabat bildirishdir”. Hasad shaxsga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi. Hasadgo‘yda xavotirlik, sirlilik, to‘liqsizlik kompleksidan iztirobga tushush, norozilik kabi xususiyatlar namoyon bo‘ladi. Bunda har ikki tomon – hasad qilayotgan va hasad qilinayotgan shaxslar ham jabr ko‘radi. Subyekt ijtimoiy hayotdagi hasad muammosiga e‘tiborimizni qaratar ekanmiz, hasad nafaqat o‘zganing hayotini, balki o‘zining hayotini buzadi. Sababi hasadgo‘y shaxslilik darajasida ma‘lum destruktiviyalarni boshdan kechirib, unga o‘zini-o‘zi rivojlantirishda real yutuqlarga erishishda xalaqit beradi.

Shunday qilib, hasadni uch darajada namoyon bo‘ladigan fenomen sifatida ko‘rib chiqish mumkin: ong darajasida – o‘zining quyiholatdagi darajasini anglash; hissiy kechinma darajasida bunday holatdan darg‘azab bo‘lish va alam qilish; real xulq-atvor darajasida hasad predmetini yo‘qotish, buzishda namoyon bo‘ladi.

⁶ Фрейд З. Основы психологической

Аристотель Риторика // Античные риторики / Под. Ред. А.А. Тахо-Годи. – Москва.

Mamlakatimizda yoshlar ta‘lim-tarbiyasi davlat siyosati darajasiga ko‘tarildi. Yoshlarni barkamol inson etib voyaga yetkazish, ularga ezgu fikrg‘oyalarni singdirish, yot mafkuralar va xurujlardan asrash, ularda turli g‘oyaviy tahdidlarga qarshi kurash ko‘nikmalarini shakllantirish, takomillashtirish, shuningdek, “Jismoniy jihatdan sog‘lom, ruhan va aqlan rivojlangan, mustaqil fikrlaydigan, Vataniga sodiq, shijoati mustahkam, qat‘iy hayotiy nuqtayi nazariga ega yoshlarni tarbiyalash, demokratik islohotlarni chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirish jarayonida ularning ijtimoiy faolligini oshirish” kabi vazifalari belgilangan. Bu oiladagi yosh farzandlarning ma‘naviy yuksak shaxs, barkamol avlod etib tarbiyalash, ularda hasad hissini susaytirishga oid ilmiy tadqiqotlarni samarali amalga oshirishni talab etadi demak. Hasad bilan ajralib turadigan odamlarning o‘ziga xos xususiyati – o‘zlarini boshqa odamlar bilan doimiy taqqoslash. Bundaylar o‘z farzandlarini tanishlarning bolalari bilan, erlarini do‘stlarining erlari bilan, ishdagi muvaffaqiyatlarini boshqalarning yutuqlari bilan solishtirishlari mumkin, shu kabi muammolarni o‘rganish hozirgi davrda yetarlicha qiyinchiliklar tug‘dirmoqda.

G‘arb madaniyatida hasad tushunchasini tushunish uning islom ta‘limotidagi ahamiyati va ahamiyatini tan olishni o‘z ichiga oladi. Hasad eng katta gunohlardan biri hisoblangan hasadga ishora qiladi. Islom ulamolariga ko‘ra, hasad o‘z ne‘matlaridan norozilik va boshqalarning ne‘matlaridan mahrum bo‘lishini ko‘rish istagidan kelib chiqadi. Bu shaxs va jamiyat darajasida bo‘linish, adolatsizlik va ma‘naviy tanazzulga olib kelishi kabi salbiy oqibatlariga olib keladi (Iqbol, 2008). Hasadga qarshi kurashish uchun Islom o‘ziga berilgan ne‘matlarga shukr qilishni, boshqalarga hamdard bo‘lishni va bu halokatli xislatdan Allohdan panoh so‘rab, duolar bilan panoh so‘rashni da‘vat etadi. “Hasad” Islomiy atama bo‘lib, boshqalarning ne‘matlari va muvaffaqiyatlariga nisbatan salbiy his-tuyg‘ular bilan birga kelgan hasad yoki hasadni anglatadi. Bu jamoalar ichida zarar va nizolarga olib kelishi mumkin bo‘lgan halokatli tuyg‘u hisoblanadi⁷.

Ilmiy muammoning tavsifi va yechimi.

Hozirgi vaqtda dunyoviy bilimlarni egallagan har

⁷ Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания / Б. Г. Ананьев. – Москва, 1977. – 317 с.

bir oila a'zolarida mafkuraviy ongning to'laqonli shakllarini ko'rishimiz mumkin. Shunday ekan, har bir jamiyatda so'glom raqobat tufayli shaxslar yuksalib kelmoqda, lekin jamiyat ichida hasad kabi salbiy xislatga ega odamlar ham hozirda ko'plab uchramoqda⁸. Biz tomondan bu kabi salbiy xislar o'rganilib, korreksiya qiluvchi tashviqiy choralarni ishlab chiqilmoqda. Hasadning choraviy davosi – bu kabi xastaliklarni faqatgina ilm va amalni kuchaytirish.

Hasadni ilm bilan davolash, avvalo, har bir kishi hasad o'zining din va dunyosiga zararli ekanini yaxshi anglab etmog'i lozim. Shu bilan birga, u hasad qilingan odamning na diniga va na dunyosiga zarar yetkaza olmasligini ham tushunishi kerak. Balki uning hasadidan dushmani foyda oladi. Agar oxiratga va undagi hisob-kitobga iymonni bir tarafga qo'yib turib, aql yuzasidan ish tutganda ham, hasadga o'rin yo'q. Chunki hasadchi o'z hasadi tufayli ich-ichini eydi, qalbi dard-alamga to'ladi. Ammo biror foyda ko'rmaydi⁹.

Ne'mat hasad qilingan odamdan sizning hasadingiz tufayli zavolga uchramaydi. Qanday qilib deysizmi? Unga ne'matni Alloh taolo bergan va Allohning O'zi belgilagan muddatgacha davom etadi. Birovning hasadi tufayli ne'mat tugab qolmaydi. Oxiratda unga zarar yetmasligi aniq. Chunki ne'mat yetgani yoki sizning hasadingiz unga gunoh bo'lib yozilmaydi. Balki hasadingiz sababli mazlum bo'lgani uchun foyda olishi ham turgan gap. Bu dunyoda uning foyda olishi sizning jizg'anak bo'lishingizdandir. Shu sababdan odamlarning xursandchiligining yana biri dushmanining azob chekishi hisoblanadi. Yuqorida zikr qilingan narsalarning barchasi hasadchi o'ziga o'zi dushman va dushmaniga do'st ekanini ko'rsatadi. Bu xuddi dushmanini qatl qilish uchun tosh otayotgan odamga o'xshaydi. Birinchi toshni otganda dushmaniga tegmasdan o'ziga qaytadi va o'ng ko'zini ko'r qiladi. Uning achchig'i yana ham alanga olib, ikkinchi toshni otadi. Ikkinchi toshi ham mo'ljalga tegmay o'ziga qaytadi va chap ko'zini ham ko'r qiladi. U g'azab otiga minib uchunchi toshni otadi. Tosh qaytib kelib, o'zining boshini yoradi. Dushmani esa soppa-

⁸ Ильин Е.П. Психология эмоций/ Е.П. Ильин. – Санкт-Петербург: Питер, 2011. – 224 с.

⁹ Кант И. Критика чистого разума / пер. с нем. Н.Лосского сверен и отредактирован Ц.Г Арзаканяном и М.И.Иткиным; примеч. Ц.Г.Арзаканяна / И.Кант. – Москва: Эксмо, 2006. – 736 с.

sog', kulib, uni tomosha qilib turadi va shaxsning ta'sir etuvchi omillarga bo'lgan munosabatining o'ziga xosligini ta'kidlaydigan shaxsning o'ziga xosxususiyatlarining haddan tashqari intensivligi (yoki kuchayishi) yoki aniq vaziyat...

Masalan, tashvish odatiy namoyon bo'lish darajasidagi xarakterli xususiyat sifatida, g'ayrioddiy vaziyatlarga tushib qolgan ko'pchilik odamlarning xatti-harakatlarida aks etadi. Ammo agar tashvish shaxsning xarakterini ta'kidlash xususiyatlariga ega bo'lsa, unda odamning xatti-harakati yetarli darajada tashvish va asabiylikning ustunligi bilan ajralib turadi. Xususiyatlarning bunday namoyon bo'lishi, go'yo odatdagi va patologiyaning chegarasida, ammo salbiy omillarga duch kelganda, ba'zi aksanlar psixopatiyaga yoki odamning aqliy faoliyatidagi boshqa og'ishlarga aylanishi mumkin. Olim A.E.Lichkoning fikriga ko'ra, shu bilan birga, tanlangan zaiflik mavjud bo'lib, u ma'lum psixogen ta'sirlarga tegishli (hatto yaxshi va yuqori qarshilik holatlarida ham). Qur'oni karim va hadisi shariflarda hasadning bu turidan qaytarilgan. Zero, bunday illat odamni yomon yo'llarga boshlaydi. Qalbida hasad illati bor kimsa harom yo'llar bilan birovga ziyon yetkazishga, shu orqali "alami"dan chiqishga harakat qiladi. Kimdir birovning hashamatli imoratiga yomon ko'z bilan qaraydi, yana kimdir og'aynisining chiroyli xotiniga ko'z olaytiradi, uning taloq qilishini, haligi ayolni o'ziniki qilib olishni istaydi. Yoki mansab kursisiga o'tirgan rahbarni qo'l ostidagilar ichidan ba'zilar ko'rolmaydi, uning har bir ishidan, aytgan gapidan xato topadi, ostiga suv quyish payida bo'ladi. Hasadchilar ichida shunday toifalar ham bor. Ular birovga nasib etgan yutuqlarning o'zida ham bo'lishini istaydi. Agar shunday muvaffaqiyatga erisholmasa, haligi odam qo'lidagi ne'matning yo'q bo'lishini istaydi. Shu bilan orada tafovut bo'lmasligini, ikkisi bir xil holatda, bir xil maqomda bo'lishini "ta'minlaydi". Maqtalgan hasad tilimizda havas deyiladi. Havas birovning yutug'iga yaxshi ko'z bilan qarash, uningdek muvaffaqiyatlarga erishish istagida bo'lish, o'zgalarga g'ayrlik qilmaslikdir. Bunday odam yaxshilik tarafdori bo'ladi, ezgulikka erishishni istaydi.

Ushbularni tafakkur qilgan odamning qalbida hasad olovi so'nishi turgan gap. Hasadni amal bilan davolash quyidagicha:

Bu kabi holatni boshidan o'tkazayotgan shaxslarda korreksion yo'llarni qo'llashimiz maqsadga muvofiq. Misol uchun, aka ukasida kuzatilayotgan rivojlanishlar tufayli ota-onasining unga nisbatan ko'proq e'tiborini his qiladi. Hasadi unga mutakabbirlik qilishni tavsiya qilib, u unga sekinlik bilan salbiy tasir ko'rsatadi.

Hasad juda keng tarqalgan kasallikdir. Undan har doim ehtiyot bo'lish kerak. Inson, avvalo, o'zidan birovlarini hasad qilishdan ehtiyot bo'lsin. Qolaversa, birovlarining hasadidan ham tiyilsin. Hasad nafs kasalliklaridan sanaladi. Hasad illatidan juda oz kishilargina xolidirlar. Pastkash odam hasadining zahrini birovga sochadi, ichida ko'ra olmaslik olovi alanga olayotgani uchun qoni qaynaydi, ko'ziga qon to'ladi, birovlarining yutug'ini ko'ra olmaydi. Ibn Javziy rahmatullohi alayh shunday degan: "Hasad shunday narsaki, inson botini undan butkul xolos bo'la olmaydi. Odam qalbida hasad borligi bilan gunohga botmaydi, balki musulmon birodaridagi ne'matni yo'q bo'lishini xohlashi bilan gunohkor bo'ladi" ("At-tibbur ruhoniyy libnil javziy"). Hasad qilish loyga qorishtirilgandir. Odam bolasi borki, u bilan birga hasad ham dunyoga keladi. Kimdakin ichidagi hasadni so'z yoki amal bilan yuzaga chiqarmasa, hechqisi yo'q ("Soydul xotir"). Shu o'rinda aytish kerak, inson bolasi hasaddan xoli emas. Alloh tarafidan tanlab olingan, maqomlari yuqori ko'tarilgan anbiyolargina bundan mustasnodirlar. Payg'ambarlardan o'zgalari hasadga nisbatan oshkor etuvchi yoki yashiruvchidirlar. Hasadchilarning ham bir nechta darajasi bo'ladi. Ba'zilarining hasadi qalbini egallab oladi, ammo uning alomati tilida ko'rinmaydi. Yana shunday kimsalar borki, ular ne'matga erishgan odam qarshisida o'zini tutib tura olmaydi, g'azabini jilovlay olmaydi, ko'zini lo'q qilib, suqlanib ne'matga qaraydi, tili bilan ne'matga erishgan odamni g'iybat qiladi. Xullas, hasad eng yomon illatlardan biridir. Mo'min inson bunday qusurdan uzoq yurishga, qalbini isloh qilishga harakat qiladi

Salafi solihlardan ko'plari o'zini g'iybat qilgan shaxs haqida xabar eshitsu, unga hadyalar yuborar edilar.

Hasad qilish tuyg'usi har doim gunohga tenglashadi, chunki bu buzg'unchi tabiatga ega. Qalbingizdagi hasad bilan uni o'rnini egallovchi havas hissining tezlik bilan rivojlanishini o'rganilishi kerak. Bu, avvalo, tuyg'u sabablarini topishingiz

kerak. Ko'pincha, hasadning sababi – bu yutqazish qo'rquv hissi, har kimdan yomonroqdir. Ammo qo'rquv noldan chiqmaydi. Odam o'zini yoqtirmasa, o'zining barcha mohiyatini barcha afzalliklari va kamchiliklari bilan qabul qilmasa, u atrofida bo'lgan kishilardan noloyiq deb hisoblaydigan narsalarni yashirishga harakat qiladi. Komplekslar atrof-muhitdagi odamlarning idealizatsiyasi natijasida paydo bo'ladi. Natijada inson o'z hayotini eng yaxshi narsalarga ega bo'lish, yaxshiroq bo'lish, yaxshiroq yashash istagiga bag'ishlaydi. Bularning hammasini har qanday inson taqqoslash bilan bajaradi va bularning faoliyatidan qoniqish his qila olmaydi. Yaxshi va yomon hasad qilish tushunchalari shartli bo'lib, farq faqat boshqalarga zarar keltirishi mumkinmi? Lekin hasadgo'y kishi uchun qanday hasadning unga zarar yetkazishi muhim emas. Bunday holda qora hasadga qarshi eng yaxshi himoya qilish – o'zini qabul qilishdir. Yomonliklarni o'zingizning eskizlaringiz bilan birga qabul qiling, o'zingiz istagan darajada ideal emasligini tan olishdan qo'rqmang. Biror kishi o'zining mohiyatini qabul qilgandan so'ng, unga ta'sir qilishdan qo'rqib qoladi, kimdirdan yaxshiroq bo'lish istagini qoldiradi. Biror kishi o'zini yaxshi ko'rsa, u hech qanday bo'yluk uchun o'z shaxsiyligining bir qismini almashtirishni xohlamaydi va kimdir yaxshiroq bo'lganini aks ettirmasdan o'zini o'zi tashlamaydi. Aksincha, do'stlaringiz va qarindoshlaringizning har qanday muvaffaqiyati samimiy quvonchni keltirib, odamni baxtli qilishi mumkin bo'ladi.

Yakuniy qism. Hamma shaxslar hasadning "oq" va "qora"ga bo'linishini eshitgan. Bu hissiyotlarning kuchi haqida emas, balki ular bilan konstruktiv yoki halokatli kurashish qobiliyati haqida. "Qora" hasad – bu biz hasad qiladigan odamga yoki o'zimizga qaratilgan buzg'unchi reaksiyalar haqidagi hikoya ("men yutqazdim" uslubidagi o'zini o'zi tanqid qilish). "Oq" – shunga ko'ra, konstruktiv. Bu hasad tuyg'usidan biz yiqilmaymiz, aksincha, maqsadlarimizga erishish yo'lida o'zimizni undan uzoqlashtiramiz. Agar shunday bo'lsa, hasad bizga qadriyatlarimizni tan olishga yordam beradi. Agar siz muvaffaqiyatning bir turiga doimiy ravishda hasad qilsangiz, lekin bu sizning qadringiz bo'lmasa, unda qanday hasad borligini o'rganish yaxshi mavzu. Misol uchun, odam mashhur odamlarga hasad qiladi, lekin mashhur bo'lish uning qiymati emas. Biz buning

ortida nima borligini tekshirganimizda, “mashhur = sevilgan” kognitiv buzilish odamda ishlaydi va “sevilish” inson uchun qadrlil bo‘ladi. Keyin biz hasad emas, balki sevish kerakligi mavzusi bilan ishlaymiz.

Har doim ham boshqa insonlarning muvaffaqiyati bizga o‘xshab ko‘rinmasligiga e‘tibor berishni muhim deb hisoblayman. Biz yana lug‘atga qaraymiz: muvaffaqiyat – bu belgilangan maqsadning eng yuqori yutug‘i, faoliyat natijasi. Biz boshqaning “muvaffaqiyati”ga hasad qilganimizda, tekshirish yaxshi bo‘lardi: bu haqiqatan ham muvaffaqiyatmi yoki bu shunchaki chiroyli rasmmi? Bu odam haqiqatan ham o‘sha maqsadga intilganmi yoki u shu bilan tug‘ilganmi? Yoki bu boshqa maqsadlarga erishishning “tarafi”mi? Bu muvaffaqiyat unga nima qildi? Bunga kim yoki nima hissa qo‘shdi? Masalan, ilgari ortiqcha vaznga ega bo‘lgan odamda vazn yo‘qotishga hasad. Bunga hasad qilishdan oldin, oldingi va keyingi fotosuratlarini taqqoslab, quyidagi fikrlarni aniqlang: bu odamning maqsadi ozish edi va u bunga qanday erishgan? Va qanday qilib u

o‘z yutug‘ini saqlab qolishni rejalashtirmoqda? Bu hayotingizda takrorlamoqchi bo‘lgan narsaga o‘xshaydimi? Agar siz boshqasining maqsadi va yo‘lini bilsangiz, maqsadlaringizni, kelib chiqishingizni va shu natijaga erishmoqchi bo‘lgan yo‘llaringizni tekshiring. Endi his-tuyg‘ularingizni yana bir bor tekshiring. Ehtimol, hasadning izi yo‘q edi yoki uning o‘rnini mutlaqo boshqa tuyg‘ular egalladi.

Hasad hissining rivojlanishini kamaytirish orqali biz oiladagi sibliqlarda munosabatlar oqimini ijobiy tarafga o‘zgartiramiz. Shaxsda havas hissini o‘rganish usullarini rivojlantirish va ushbu hisni susaytirishga yo‘naltirilgan ilmiy tadqiqotlar dunyoning turlicha bo‘lgan omillari bilan qiyoslasak bo‘ladi. Hasad hissini emperik tadqiq qilish orqali biz ularning nima sababdan kelib chiqishini o‘rganamiz. Har bir oilada sibliqlar o‘rtasida uchrab turadigan hasad hisini bir qancha omillar tasirida bartaraf etish mumkin. Bularning barchasi shaxsning psixologik yetilshi va rivojlanishiga bog‘liq bo‘ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Shoumarov G‘.B. Oila psixologiyasi: o‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Sharq” nashriyoti, 2010.
2. Karimova V.M. Oila psixologiyasi: darslik. – Toshkent, 2007.
3. G‘oziyev E.G‘. Psixologiya (Yosh davrlari psixologiyasi). – Toshkent: O‘qituvchi, 1994.
4. Davletshin M.G., Do‘stmuxamedova Sh.A., To‘ychiyeva S.M., Mavlonov M. Yosh davrlari va pedagogik psixologiya. – Toshkent: TDPU, 2004.
5. Baykunosova G.Y. O‘smirlik davridagi yoshlarda hasad hissi paydo bo‘lishining psixologik omillari. – Toshkent, 2019.
6. Адамян Л.И. Саногенная рефлексия как фактор психологической устойчивости личности: дис. ...канд. психол. наук: 19.00.01 / Адамян Луиза Игоревна. – Москва, 2012. – 172 с.
7. Адлер А. Практика и теория индивидуальной психологии / А. Адлер. – Москва, 1993. – 312 с.
8. Кошелева А.Д. Азбука любви: книга для родителей. – Москва: Просвещение, 1996. – 134 с.
9. Ананьев Б.Г. О проблемах современного человекознания. – Москва, 1977. – 317 с.

“OILA VA GENDER” ILMİY-TADQIQOT INSTITUTI
НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКИЙ ИНСТИТУТ «СЕМЬЯ И ГЕНДЕР»
“FAMILY AND GENDER” RESEARCH INSTITUTE

MARKAZIY OSIYODA JAMIYAT,
GENDER VA OILA

Общество, гендер и семья в Центральной Азии
Society, Gender and Family in Central Asia

xalqaro ilmiy jurnali

международный научный журнал

international academic journal

2024/4 (13)

DOI: 26739/2118-9998

Jurnalga Toshkent shahar Matbuot va axborot boshqarmasining 2021-yil 18-iyundagi 0996-sonli “Ommaviy axborot vositasi davlat ro‘yxatidan o‘tkazilganligi to‘g‘risida guvohnoma”si olingan.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasining dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar RO‘YXATI (2019)ga pedagogika, psixologiya, tarix va falsafa fanlari bo‘yicha doktorlik dissertatsiyalari himoyasi uchun ilmiy maqolalar e‘lon qilinishi mumkin bo‘lgan jurnal sifatida ro‘yxatga olingan.

MUASSIS:

“Oila va gender” ilmiy-tadqiqot instituti

JURNAL TAHRIRIYATI:

Bosh muharrir: **Egamberdiyeva N.**

Bosh muharrir o‘rinbosari: **Musurmanova A.**

Mas‘ul kotib: **Mavlonov B.**

Muharrirlar: **Yunusov U., Nomozova O‘.,
Razzakova N., Sobirova E.,
Jabborov U.**

Sahifalovchi: **Umaraliyev Z.**

Dizaynerlar: **Abdullayev L., Sobirov F.**

Web dizaynerlar: **Yakubov O., Alimova Z.**

Jurnaldagi materiallardan foydalanilganda mualliflik huquqini e‘tiborga olgan holda jurnalga havola berilishi shart.

Jurnalga kiritilgan maqola materiallari mazmuni mualliflarning shaxsiy ilmiy-nazariy yondashuvi va qarashi sifatida talqin qilinadi.

1940

Nashriyot ro‘yxat raqami № 1043191. 24.09.2021-y.

Bosishga ruxsat etildi: 27.12.2024.

“Times New Roman” garniturasini. Qog‘oz bichimi: 60x84 1/8

Nashriyot bosma tabog‘i 7,2.

100000, Toshkent shahri, Mirzo Ulug‘bek tumani,

M.Ismoiliy ko‘chasi 1-G uy.